

Vaikų saugumas internete

NEPILNAMEČIŲ APSAUGA IR ĮGALINIMAS
SKAITMENINIAME PASAULYJE

SPECIALIOSIOS GRUPĖS VAIKŲ SAUGUMO INTERNETE

KLAUSIM AIS BENDRAPIRM ININKIŲ ATASKAITA

Prof. dr. Jörg M. Fegert ir dr. Maria Melchior

Pratarmė

2026 m. kovo mėn. Europos Komisijos Pirmininkė Ursula von der Leyen pavedė dviem specialiesiems patarėjams – prof. dr. Jörgui M. Fegertui ir dr. Marijai Melchior – bendrai pirmininkauti Specialiajai grupei vaikų saugumo internete ir galimų amžiaus apribojimų socialiniuose tinkluose klausimais. Bendrapirmininkiams pavesta parengti ataskaitą apie grupės darbo rezultatus ir patarti, koku požiūriu Europai būtų geriausiai vadovautis, kad interneto pasaulis taptų saugesnis vaikams.

Šioje grupėje, apie kurią Komisijos Pirmininkė pirmą kartą paskelbė 2025 m. pranešime apie Sąjungos padėtį, susibūrė aukšto lygio akademinės bendruomenės atstovai, specialistai, jaunimo ir tėvų atstovai bei kiti įvairių sričių specialistai iš visos Europos, kad įvertintų socialinių tinklų poveikį nepilnamečiams.

*„Visame šiame darbe vadovausimės poreikiu įgalinti tėvus ir kurti saugesnę Europą mūsų vaikams. **Nes kai kalbama apie mūsų vaikų saugumą internete, Europa kliaujasi tėvais, o ne pelnais.**“*

Europos Komisijos Pirmininkė Ursula von der Leyen

2025 m. pranešimas apie Sąjungos padėtį.

Specialioji grupė posėdžiavo tris kartus ir kiekvieną kartą joje dalyvavo įvairūs specialistai. Pirmajame Specialiosios grupės posėdyje 2026 m. kovo 5 d. išnagrinėti esami moksliniai įrodymai, susiję su socialinių tinklų ir apskritai skaitmeninės aplinkos poveikiu vaikams ir paaugliams.

Antrajame Specialiosios grupės posėdyje 2026 m. balandžio 16 d. aptarti galiojantys ES teisės aktai bei priemonės ir nacionalinės politikos metodai, skirti vaikų saugumo internete klausimui spręsti. Trečiajame Specialiosios grupės posėdyje 2026 m. birželio 16 d. daugiausia dėmesio skirta nacionalinės politikos metodams ir galimoms rekomendacijoms, kaip apsaugoti ir įgalinti vaikus ir paauglius skaitmeniniame pasaulyje.

Pagrindinės grupėse aptartos diskusijų temos:

- konkrečių amžiaus apribojimų naudotis socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis nustatymo teigiami ir neigiami aspektai;
- specialiai pritaikyti metodai, kuriais siekiama apsaugoti ir įgalinti nepilnamečius, atsižvelgiant į amžiaus grupes, socioekonominę padėtį ir su amžiumi susijusią riziką;
- integruotasis ir (arba) standartizuotasis saugumas ir socialinių tinklų bei kitų skaitmeninių paslaugų teikėjų atsakomybė;
- švietimo ir informuotumo didinimo priemonės, kuriomis siekiama skatinti vaikus ir paauglius, tėvus ir globėjus, mokytojus ir pedagogus atsakingai naudotis internetu;

- būdai, kaip remti tėvus ir pedagogus ir įgalinti vaikus ir paauglius pasinaudoti skaitmeninio pasaulio teikiamomis galimybėmis.

Šioje ataskaitoje pateikta analizė ir rekomendacijos grindžiamos labai svarbiu įvairių specialistų, pakviestų į kiekvieną grupės posėdį, indėliu ir daugeliu papildomų susitikimų su valstybių narių atstovais, ypač tais, kuriuos surengė ES Tarybai pirmininkaujanti Airija ir Liuksemburgas (D9+ ministrų susitikimas), trečiosios valstybės (įskaitant Australiją ir Braziliją), Europos Parlamentas ir jo nariai, ypač Jungtinė grupė vaiko teisių klausimais, sektoriaus atstovai, pilietinė visuomenė, ekspertų grupės ir kitos organizacijos, įskaitant JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biurą ir Europos duomenų apsaugos valdybą (EDAV).

Po šių diskusijų ir remdamiesi surinktais įrodymais bendrapirmininkiai parengė savo rekomendacijas. Nors atsakomybė už rekomendacijas tenka tik bendrapirmininkiams, jų darbą didele dalimi nulėmė kitų žinomų ekspertų, tėvų ir jaunimo atstovų indėlis ir Europos Komisijos teikiamos ekspertinės žinios.

Šia ataskaita siekiama pagrįsti būsimus veiksmus, kuriuos pasiūlys Europos Komisija ir ES valstybės narės, kad būtų sustiprintas vaikų saugumas internete. Šiame nepriklausomame analitiniame vertinime pateikiamos rekomendacijos ir įkvėpimo šaltinis vaikams ir paaugliams, tėvams ir globėjams, mokytojams ir pedagogams, taip pat socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjams, kaip geriau apsaugoti ir įgalinti nepilnamečius internete.

Intarpas. Taikymo sritis ir terminai

Kaip nurodė Pirmininkė U. von der Leyen, pagrindinė Specialiosios grupės užduotis buvo aptarti vaikų saugumą internete ir galimus amžiaus apribojimus naudoti socialiniais tinklais. Nors šios ataskaitos taikymo sritis atitinka šią užduotį, Specialiosios grupės posėdžiuose vykusios diskusijos ir kiti politiniai įvykiai (pvz., 2026 m. birželio 17 d. G7 vadovų raginimas sukurti saugesnę skaitmeninę erdvę nepilnamečiams) pabrėžia, kad bendrapirmininkiai turi patikslinti šioje ataskaitoje vartojamus terminus.

Nedarant poveikio jokiems tarptautiniams, ES ar nacionalinės teisės aktams, šioje ataskaitoje vartojami toliau pateikiami terminai ir atitinkamos apibrėžtys.

- **Socialiniai tinklai ir kitos skaitmeninės paslaugos (trumpai – socialiniai tinklai+).** Šioje ataskaitoje terminai „socialiniai tinklai+“ ir „socialiniai tinklai ir kitos skaitmeninės paslaugos“ vartojami siekiant plačiai apibrėžti paslaugas, kurios gali būti prieinamos nepilnamečiams ir turėti pagal amžių netinkamų ir (arba) rizikingų elementų (pvz., priklausomybę sukeliančių ir žalingų elementų, įskaitant begalinį slinkimą, automatinį paleidimą, rekomendavimo algoritmus ir nuolatinius pranešimus) ir (arba) turinį. Socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjai apima interneto platformas, kurios veikia kaip trečiųjų šalių turinio tarpininkės, pavyzdžiui, socialinius tinklus, taip pat programėlių parduotuves. Taip pat įtrauktos dirbtinio intelekto (DI) sistemos, įskaitant DI pašnekovus, keliančios pavojų nepilnamečių saugumui ir raidai, vaizdo žaidimai, dėl kurių vaikai susiduria su žalinga komercine praktika ar pavojingais kontaktais, ir dalijimosi vaizdo medžiaga platformos, suteikiančios nepilnamečiams pagal amžių netinkamą prieigą.
- **Nepilnamečiai, vaikai ir paaugliai.** Nepažeidžiant teisiškai apibrėžto termino „vaikai“ vartojimo (pvz., Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje), šioje ataskaitoje teigiama, kad reikia laikytis raida grindžiamo požiūrio į nepilnamečių apsaugą internete, kuriuo būtų atsižvelgiama į skirtingais amžiaus etapais jiems kylančią konkrečią riziką ir pažeidžiamumą. Šios analizės tikslais autoriai vartoja terminą „nepilnamečiai“ visiems vaikams ir paaugliams iki 18 metų (pilnametystės) apibūdinti. Terminas „paaugliai“ taikomas visiems 13–18 metų nepilnamečiams. Terminas „vaikai“ reiškia visus jaunesnius nei 13 metų nepilnamečius. Šioje ataskaitoje terminas „vaiko teisės“ vartojamas kalbant apie visų jaunesnių nei 18 metų vaikų teises, kaip apibrėžta teisės aktuose. Terminas „vaikų saugumas internete“, kaip nurodyta Specialiosios grupės proceso įgaliojimuose, vartojamas kaip bendras terminas nepilnamečių apsaugai ir įgalinimui skaitmeniniame pasaulyje apibūdinti.

Įžanga. Saugus augimas socialinių tinklų+ pasaulyje

Sparti skaitmeninių technologijų pažanga iš esmės pakeitė tai, kaip vaikai ir paaugliai auga, bendrauja su bendraamžiais, tėvais, mokytojais ir juos supančiu pasauliu. Be to, veikla realiame pasaulyje išlieka labai svarbi mokymuisi, prasmingų santykių ir patirties, darančių įtaką nepilnamečių raidai, puoselėjimui.

Socialinių tinklų+ pasaulis suteikia daug galimybių vaikams ir paaugliams mokytis, užmegzti ryšius, dalyvauti ir kurti. Tačiau nepilnamečiai turi būti šviečiami ir įgalinami pasinaudoti šiomis galimybėmis, kad išnaudotų visą savo potencialą.

Nepaisant to, **socialinių tinklų+ erdvės taip pat kelia tam tikrą pavojų** sveikai nepilnamečių raidai ir gerovei. Tai apima nesaikingo naudojimo dėl priklausomybės sukeliančių elementų, raidai palankios veiklos pakeitimo, žalingo turinio poveikio ir netinkamų kontaktų internete riziką. Šią riziką didina naujų technologijų atsiradimas, todėl reikia drąsių, bet rūpestingų sprendimų, kaip apsaugoti vaikus ir paauglius internete.

Dėl plačiai naudojamų socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų **politikos formuotojai ir tėvai yra labai susirūpinę dėl grėsmių, su kuriomis vaikai ir paaugliai susiduria internete**. Nors ir kritikuoti, amžiaus apribojimai, taikomi prieigai prie socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų, **gali būti būtinas prevencinis žingsnis**, kol bus įrodyta, kad socialinių tinklų+ erdvės yra saugios, kad jomis galėtų naudotis vaikai ir paaugliai, arba kol atsiras saugi alternatyva.

Amžiaus apribojimai nereiškia, kad atsakingi už nepilnamečių saugumą internete pirmiausia tampa tėvai ir globėjai arba patys vaikai ir paaugliai. Jie taip pat nereiškia, kad paslaugų teikėjai gali išsisukti nuo atsakomybės. **Pagrindinė atsakomybė už kuriamų ir teikiamų paslaugų saugumą lieka socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjams.**

Įrodinėjimo pareiga turi tekti ne reguliavimo institucijoms, tėvams ir vaikams, o paslaugų teikėjams. **Kol neįrodys, kad teikiamos paslaugos atitinka integruotojo saugumo kriterijų, socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjai jaunesniems nei 13 metų vaikams ES turėtų taikyti ribotą prieigą.** Be ES masto apribojimų, valstybės narės vyresniems nei 13 metų paaugliams gali nustatyti papildomus prevencinius amžiaus apribojimus.

Prevenciniai amžiaus apribojimai yra neatidėliotinos priemonės siekiant ilgalaikio tikslo – skatinant kultūrinius pokyčius užtikrinti, kad socialinių tinklų+ erdvės būtų saugios nepilnamečiams. Ankstyvi šalių, kurios nustatė visuotinius draudimus naudotis socialiniais tinklais dėl amžiaus, rezultatai rodo, kad dauguma nepilnamečių randa būdą apeiti šią politiką. Tačiau kai kurie nepilnamečiai nebesinaudoja rizikingais socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis ir dabar turi daugiau laiko veiklai realiame gyvenime (pvz., sportui ir tiesioginiam

socialiniam bendravimui). Tai rodo, kad laipsniškas pokytis, susijęs su nepilnamečių naudojimosi socialiniais tinklais+ normomis, yra įmanomas ir turi būti pripažintas.

Vis dėlto pokyčiams reikia laiko. Pavyzdžiui, visuomenės požiūris į teisės aktais nustatytą fizinių bausmių draudimą švietimo srityje susiformavo per daugiau nei vieną kartą (pvz., Vokietijoje ir Švedijoje). Fizinių bausmių draudimas išaiškino lūkesčius tėvams, globėjams, mokytojams ir pedagogams ir sustiprino stebėtojų dalyvavimą, siekiant užtikrinti nesmurtinį nepilnamečių auklėjimą. Šios priemonės sėkmė įrodyta teigiamomis tendencijomis ir nuolatinio vertinimo nuo jos taikymo pradžios.

Kad amžiaus apribojimai būtų veiksmingi, reikėtų keisti ir visuomenės požiūrį. Nuolatinis vertinimas ir ilgalaikė stebėsena gali padėti politikos formuotojams suprasti, ar ilgai keisis nepilnamečių ir jų tėvų, globėjų ir pedagogų įpročiai.

Šiandienos socialinių tinklų+ pasaulyje augantys vaikai ir paaugliai privalo turėti galimybę gyventi sveiką ir visavertį gyvenimą ir pasinaudoti socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikiamomis galimybėmis. **Kaip realiame gyvenime, taip ir internete taikomos vaiko teisės** – nuo teisės būti saugiams ir apsaugotiems nuo ekonominio išnaudojimo ir visų formų nusikaltimų (visų pirma seksualinio smurto) iki teisės gauti informaciją, mokytis ir leisti laisvalaikį.

„Ištisus dešimtmečius siekėme, kad realus pasaulis būtų saugesnis vaikams, to paties privalome siekti ir skaitmeniniame pasaulyje. Teigiamomis galimybėmis, kurias suteikia technologijos, neturėtume naudotis vaikų saugumo, sveikatos ar laimės sąskaita.“

Europos Komisijos Pirmininkė Ursula von der Leyen

Vaikai turi teisę augti saugioje ir jų raidai palankioje aplinkoje tiek internete, tiek realiame gyvenime. Nors nepilnamečiams realiame gyvenime ir toliau reikėtų padėti, taip pat turime pripažinti, kad interneto aplinka tampa vis svarbesne nepilnamečių kasdienio gyvenimo dalimi. Todėl apsauga turi būti standartiškai užtikrinama visuose socialiniuose tinkluose ir teikiant kitas skaitmenines paslaugas.

Vaiko teisės turi būti vaikų saugumo internete priemonių pagrindas. Nustatant galimus amžiaus apribojimus turi būti visapusiškai gerbiama vaiko teisės, apribojimai turi būti proporcingi ir suderinti su vaiko interesais. Šiam tikslui pasiekti naudojamos priemonės turi neatsilikti nuo technologinės plėtros.

Nors socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjams tenka pagrindinė atsakomybė už jų paslaugų, ypač nepilnamečiams, saugumą, **siekiant apsaugoti ir įgalinti vaikus ir paauglius socialinių tinklų+ aplinkoje, reikalinga įvairių subjektų ekosistema.** Nuo reguliavimo institucijų, kurios turi imtis būtinų priemonių, iki paslaugų teikėjų, teikiančių saugias ir pagal amžių tinkamas paslaugas, tėvų, globėjų, mokytojų ir pedagogų, kurie atlieka svarbų vaidmenį prižiūrint ir reguliuojant

nepilnamečių naudojimąsi internetu. Bręstant nepilnamečiams ir sparčiai keičiantis socialinių tinklų+ aplinkai, **ekosistemos sėkmė priklauso nuo visų subjektų**, turinčių tą pačią viziją, kad vaikai ir paaugliai skaitmeniniame pasaulyje augtų saugiai, **tarpusavyje susijusių veiksmų**.

1 pav. Nepilnamečių apsaugos ir įgalinimo internete ekosistema

Politinio postūmio didinimas, siekiant stiprinti vaikų saugumą internete

Pastarieji mėnesiai parodė, kad vaikų saugumas internete tampa politiniu prioritetu visame pasaulyje. **Australijai nustačius, įgyvendinus ir nuolat vertinant iniciatyvą „atidėti naudojimąsi socialiniais tinklais“, likusios pasaulio šalys įgijo svarbios patirties**. Kitos šalys, pavyzdžiui, Jungtinė Karalystė ir Kanada, pasekė šiuo pavyzdžiu ir pateikė planuojamus pasiūlymus dėl teisės aktų, o Indonezija jau priėmė draudimą.

Neseniai paskelbta ataskaita rodo, kad 92 proc. europiečių mano, kad vaikų ir jaunimo apsaugos internete stiprinimas turėtų būti ES prioritetasⁱ.

Europos vadovai taip pat pradėjo spręsti šį klausimą. 2025 m. rugsėjo mėn. Jutlandijos deklaracijaⁱⁱ ir Europos Parlamento rezoliucija, kuria raginama nustatyti minimalų skaitmeninį amžiųⁱⁱⁱ visoje ES, Pirmininkės U. von der Leyen įsteigta Specialioji grupė vaikų saugumo internete klausimais ir naujausios Europos Vadovų Tarybos išvados^{iv}

yra aiškūs ženklai, kad didėja politinis postūmis imtis konkrečių veiksmų siekiant mažinti didėjančią riziką, su kuria vaikai susiduria internete.

2026 m. birželio mėn. G7, įskaitant Kanadą, Prancūziją, Vokietiją, Italiją, Japoniją, Jungtinę Karalystę, Jungtines Valstijas ir Europos Sąjungą, aukščiausiu politiniu lygmeniu pirmą kartą susitarė dėl bendrų nepilnamečių apsaugos nuo riziką keliančių skaitmeninių paslaugų principų^v.

Be to, **kelios ES valstybės narės priima teisės aktus, kuriais nustatomas minimalus amžius, nuo kurio galima naudotis socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis**, dėl kurių vaikams ir paaugliams gali būti padaryta žala. Pavyzdžiui, Prancūzija, remdamasi ribotos prieigos paslaugų juoduoju sąrašu, šiuo metu siūlo taikyti 15 metų amžiaus ribą. Graikija numato 15 metų amžiaus ribą socialinių tinklų paslaugoms internete. Danija svarsto galimybę nustatyti ribą jaunesniems nei 16 metų nepilnamečiams, numatant galimybę sumažinti amžiaus ribą gavus tėvų sutikimą. Švedija numato ribą, remiantis metais, kuriais vaikui sukanka 15 metų, išskyrus kelių rūšių paslaugas. Daugelis kitų šalių – nuo Portugalijos ir Ispanijos iki Vokietijos ir Lenkijos – svarsto galimybę priimti teisės aktus, susijusius su šia tema.

Atsižvelgiant į tai, kyla reali Europos bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos susiskaidymo rizika. Atsižvelgdamos į tai, daugelis valstybių narių ragina šį klausimą spręsti ES lygmeniu. Reikėtų pripažinti, kad valstybių narių kultūrinės ir nacionalinės aplinkybės, susijusios su švietimu, skaitmeniniu raštingumu ir nepilnamečių apsauga, skiriasi. Susiskaidymas gali lemti skirtingą nepilnamečių apsaugos lygį visoje ES. Tai taip pat reikštų, kad reguliavimo institucijos galėtų susidurti su praktiniais sunkumais, susijusiais su vykdymo užtikrinimu, o paslaugų teikėjai patirtų didesnes reikalavimų laikymosi išlaidas. Tai galėtų turėti grandininį poveikį saugesnių socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų plėtrai ir saugumo internete teisės aktų veiksmingumui.

ES jau ėmėsi konkrečių nepilnamečių apsaugos veiksmų. Neseniai Europos Komisijos priimtuose sprendimuose tik dar kartą pabrėžiama būtinybė konkrečiais įrodymais kovoti su grėsmėmis, su kuriomis vaikai ir paaugliai susiduria internete. Aiškūs pavyzdžiai yra bylose prieš „Meta“ ir „TikTok“ padarytos preliminaros išvados dėl to, kad šios bendrovės, kaip įtariama, nesilaikė aukštų nepilnamečių apsaugos internete standartų, kurių reikalaujama pagal Skaitmeninių paslaugų aktą (SPA), ir nesugebėjo sukurti lengvai prieinamų mechanizmų, skirtų pažymėti seksualinės prievartos prieš vaikus turiniui. Be to, istoriniu lūžio tašku diskusijose dėl platformų atsakomybės tapo naujausi svarbūs JAV teismų sprendimai.

Trumpa nepilnamečių apsaugos internete istorija

Pastangos apsaugoti vaikus ir paauglius internete yra tokios pat senos kaip internetas ir kyla iš tų laikų, kai dar nebuvo socialinių tinklų, išmaniųjų telefonų ir dirbtinio intelekto. Šiandienos nepilnamečių apsaugos internete taisyklių pagrindas nustatytas XX a. dešimtajame dešimtmetyje ir XXI a. pirmojo dešimtmečio pradžioje, priėmus

teisės aktus, kuriais siekiama sudaryti sąlygas paslaugoms ir įmonėms veikti ir keistis informacija tarpvalstybiniu mastu. Nors šiomis taisyklėmis nebuvo siekiama vienintelio tikslo – apsaugoti vaikus ir paauglius internete, jomis buvo nustatyta daug principų, kuriais ir toliau grindžiami galiojantys teisės aktai trijose srityse.

Pirma, socialinių tinklų ir skaitmeninių paslaugų vidaus rinkoje reglamentavimu nustatytos bendros televizijos paslaugų visoje Europoje taisyklės, įskaitant apsaugos nuo turinio, kuris galėtų būti žalingas nepilnamečiams, priemonės. Pirmoji suderinta internetinių arba informacinės visuomenės paslaugų sistema (pagal E. prekybos direktyvą) taip pat padėjo plėtoti tarpvalstybines internetines paslaugas ES.

Antroji sritis yra duomenų apsaugos ir privatumo taisyklės, pradedant nuo 1995 m. Duomenų apsaugos direktyvoje nustatytų bendrų asmeninės informacijos rinkimo ir naudojimo valstybėse narėse standartų.

Galiausiai, trečioji sritis – vartotojų apsauga. Bendromis ES taisyklėmis kovojama su klaidinančia ir agresyvia komercine praktika. Šiose taisyklėse pripažįstama, kad pažeidžiamiesiems vartotojams reikia papildomos apsaugos – tai svarbus skaitmeninės aplinkos principas. Tai apima atvejus, kai vaikai ir paaugliai susiduria su komercine praktika, kuri jiems gali daryti skirtingą poveikį nei suaugusiesiems.

Kadangi skaitmeninės technologijos tapo giliai integruotos į kasdienį gyvenimą, ES, reaguodama į naujus iššūkius, toliau atnaujiną šias teisinės sistemas. Bendrajame duomenų apsaugos reglamente (GDPR) nustatytos konkrečios apsaugos priemonės, kuriomis siekiama apsaugoti vaikų asmens duomenis ir sutikimą internete. Siekiant apimti naujų formų audiovizualinį turinį ir dalijimosi vaizdo medžiaga platformas, buvo išplėsta Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos taikymo sritis. Galiausiai Skaitmeninių paslaugų aktu nustatytos internetinių tarpininkavimo paslaugų taisyklės, be kita ko, siekiant konkretaus tikslo – apsaugoti nepilnamečius.

Ši raida atspindi platesnę tendenciją – skaitmeninės technologijos nebeatitinka vienos reguliavimo ar teisinės kategorijos. Socialiniai tinklai ir kitos skaitmeninės paslaugos apima žiniasklaidos, komunikacijos, prekybos ir duomenų tvarkymo elementus, dažnai toje pačioje platformoje. Todėl veiksmingas požiūris į nepilnamečių apsaugą internete turi būti holistinis, grindžiamas kelių ES teisės sričių priemonėmis, įskaitant platformų reguliavimą, duomenų apsaugą, vartotojų apsaugą ir audiovizualinės žiniasklaidos reguliavimą.

Sparčiai vystantis ir diegiant DI, rizika nepilnamečiams internete tampa itin didelė. Tai susiję su nuolatiniu socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų vystymusi, siekiant užfiksuoti ir išlaikyti naudotojų dalyvavimą dabartinėje dėmesio ekonomikoje. Kaip niekad svarbu, kad reguliavimo institucijos stiprintų nepilnamečių apsaugą ir įgalintų juos saugiai naršyti socialinių tinklų+ pasaulyje.

Rizikos ir galimybių, su kuriomis nepilnamečiai susiduria internete, įrodymai

Spartūs technologiniai pokyčiai vaikams suteikė ypatingų galimybių bendrauti su bendraamžiais, išreikšti savo kūrybiškumą ir gauti žinių bei paramos. Tačiau vaikai nėra suaugusieji, o dėl socialinių tinklų+ aplinkos skirtingais amžiaus etapais vaikų fizinei ir psichikos sveikatai bei raidai kyla įvairi grėsmė. Lemiamos įtakos taip pat turi socioekonominiai bei individualūs veiksniai, pavyzdžiui, šeiminė padėtis ir lytis, taip pat socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų dizainas.

Patikimi įrodymai apie tai, kaip rizika ir žala yra susijusios su socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis, yra labai svarbūs siekiant pagrįsti tinkamus veiksmus, kuriais siekiama apsaugoti ir įgalinti nepilnamečius internete. Socialiniuose tinkluose+ įdiegti konkretūs elementai, funkcijos ar formatai gali būti žalingi skirtingu mastu, priklausomai nuo vaiko ar paauglio socialinių ir asmeninių aplinkybių. Nepilnamečiai, priklausantys rasinių, etninių ir religinių mažumų grupėms, LGBTIQ+ bendruomenės nariai, specialiųjų ugdymosi poreikių turintys asmenys arba asmenys, turintys psichikos sveikatos sutrikimų, gali būti ypač pažeidžiami dėl žalos internete. Žinoma, šį pažeidžiamumą didina žalingo, manipuliacinio ar priklausomybę sukeliančio turinio ar dizaino socialiniai tinklai ir kitos skaitmeninės paslaugos. Kintant šiems elementams, turėtų keistis ir moksliniai tyrimai bei įrodymų rinkimas.

Socialiniai tinklai ir kitos skaitmeninės paslaugos kelia didelį pavojų nepilnamečių fizinei ir psichikos sveikatai. Kalbant apie fizinę sveikatą, nesaikingas prie ekrano praleidžiamas laikas pakeičia žaidimus lauke ir sportą ir gali turėti įtakos vaikų sveikatai, fizinei būklei ir miegui. Naudojimasis socialiniais tinklais+ ir įrenginiais ankstyvame amžiuje pakeičia praktinius tyrinėjimus ir asmeninius socialinius ryšius. Tai gali turėti įtakos socialinei ir emocinei raidai ir polinkiui į psichikos sveikatos sutrikimus. Ilgalais įrenginių naudojimas taip pat gali sukelti problemų, pvz., raumenų ir kaulų sistemos sutrikimų ir akių nuovargį dėl skaitmeninių ekranų naudojimo.

Naudojimasis socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis vaikams kelia didelę riziką psichikos sveikatai. Socialinių tinklų+ aplinkos, tiesiogiai kenkiančios vaikų psichikos sveikatai, keliama rizika yra susijusi su jos potencialu paaštrinti jau esamas psichikos sveikatos problemas, įskaitant depresiją ir nerimą. Ir šiuo atveju socialiniai ir individualūs veiksniai lemia, kokią riziką patirs vaikai ir paaugliai.

Apskritai didelis vaikų ir paauglių naudojimasis socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis yra susijęs su miego ir susikaupimo problemomis, taip pat su padidėjusiu depresijos ir nerimo lygiu. Priklausomybę sukeliantys dizaino elementai sustiprina šį poveikį, nes skatina kompulsyvų tikrinimą, baimę praleisti ką nors svarbaus ir intensyvesnį socialinį lyginimąsi. Tai gali pakenkti nepilnamečių savivertei ir padidinti stresą. Algoritminio turinio stiprinimo ir rekomendavimo sistemos

gali didinti dezinformacijos ir neapykantą kurstančios kalbos sklaidą. Didelę šio poveikio žalą visų pirma patiria pažeidžiamos grupės internete.

Kyla didelė rizika, kad nepilnamečiai susidurs su nusikalstamu ir neteisėtu turiniu internete. Tiek suaugusieji, tiek nepilnamečiai tikslingai naudojami socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis, įskaitant žaidimų platformas, kad užmegztų ryšius su vaikais ir paaugliais. Rizika apima seksualinę prievartą prieš vaikus (medžiagą), vaikų viliojimą, patyčias kibernetinėje erdvėje, radikalizaciją ir kurstymą vykdyti neteisėtus, smurtinius ar teroro aktus. Platus DI priemonių naudojimas kelia rimtą grėsmę vaikams ir paaugliams dėl sintetinės seksualinės prievartos prieš vaikus medžiagos (pavyzdžiui, sintetinių vaizdo klastočių) gamybos. Toks piktnaudžiavimas turi drastišką poveikį nepilnamečių raidai, jų psichinei ir fizinei sveikatai, o sunkiausiais atvejais gali nusinešti jų gyvybę.

Socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjams tenka pagrindinė atsakomybė už nepilnamečių saugumą naudojantis jų paslaugomis. Be to, tėvams ir globėjams tenka svarbus vaidmuo prižiūrint vaikų ir paauglių praleidžiamą laiką internete ir padedant nepilnamečiams kartu šalinti riziką, su kuria jie susiduria socialinių tinklų+ aplinkoje. Visais amžiaus tarpsniais labai svarbu užtikrinti tinkamą veiklą realiame gyvenime ir asmeninius ryšius.

Nepaisant galimos daugialypės žalos, **socialinių tinklų+ pasaulis vaikams ir paaugliams suteikia daug galimybių.** Kai nepilnamečiai gali saugiai bendrauti internete ir turi tvirtų skaitmeninių įgūdžių, naudojimasis socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis gali prisidėti prie gerovės, socialinių ryšių stiprinimo, suteikti galimybę kurti bendraamžių palaikymo tinklus ir saviraiškos, pilietinio aktyvumo bei savarankiško mokymosi galimybių. Tikslinės skaitmeninių įgūdžių iniciatyvos, pvz., ES vaikams geresnio interneto iniciatyva, saugesnio interneto centrai ir gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis įtraukimas į nacionalines švietimo ir mokymo programas, parodė, kad jos padeda gerinti kritinį mąstymą, atsparumą dezinformacijai ir nepilnamečių gebėjimą saugiai naršyti internete.

Socialiniai tinklai ir kitos skaitmeninės paslaugos, kurios atitinka integruotojo saugumo kriterijų, galėtų prisidėti prie vaikų ir paauglių įgalinimo ir dalyvavimo internete, remdami skaitmeninių įgūdžių ir gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis įgijimą. Mokyklose teikiamas pagal amžių tinkamas skaitmeninis švietimas, padedant tėvams ir globėjams, taip pat galėtų padėti nepilnamečiams pasinaudoti interneto pasaulio teikiamomis galimybėmis ir valdyti galimą riziką ir žalą.

Būtinybė atsižvelgti į su amžiumi susijusią riziką

Vaikams augant ir tampant savarankiškesniems, tėvų gebėjimas prižiūrėti vaikų veiklą internete mažėja. Vis svarbesnė tampa bendraamžių įtaka. Paauglystės laikotarpiu nepilnamečiai, artėdami prie pilnametystės, vis savarankiškiau naudojami internetu ir geriau sugeba suprasti ir įveikti riziką, su kuria susiduria internete. Savaimė suprantama, kad trimečių ir šešiolikmečių poreikiai skiriasi. Tai rodo, kad **svarbu**

laikytis raida grindžiamo požiūrio į vaikų saugumą internete, kaip jį taikėme šioje ataskaitoje, **išskiriant toliau nurodytas įvairias amžiaus grupes.**

Jaunesni nei 3 metų vaikai, kaip pasyvūs interneto naudotojai, pirmiausia kenčia nuo su santykiškai susijusios rizikos ir technoferencijos (*angl.* „technoference“)¹. Rizika daugiausia kyla dėl to, kad globėjai tiesioginį bendravimą pakeičia prie ekrano praleidžiamu laiku, kad „nuramintų“ mažus vaikus arba atitrauktų jų dėmesį. Tai gali turėti įtakos vaikų gebėjimui išlaikyti dėmesį, kalbos įsisavinimui ir socialinei ir emocinei raidai.

3–5 metų vaikai, kaip nauji savarankiški, bet prižiūrimi naudotojai, tampa vis labiau pažeidžiami dėl interneto aplinkoje kylančios rizikos, susijusios su daugiau prie ekranų praleidžiamu laiku. Socialiniai tinklai ir kitos skaitmeninės paslaugos, kurie yra pritaikyti siekti greito pasitenkinimo, pasikartojančio atlygio ir nuolatinio išorės stimuliavimo, iš esmės neatitinka besivystančių vaiko gebėjimų ir gali pakenkti ilgalaikiai vaikų raidai.

6–9 metų vaikai gerokai dažniau naudojami socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis. Išorinė grįžtamoji informacija iš interneto aplinkos (pvz., patiktukai, įvertinimai ir reitingų lentelės) yra susijusi su besiformuojančia saviverte, grindžiama realiame pasaulyje ugdymosi kompetencijomis. Tai gali sustiprinti nerimą dėl pasiekimų ir lyginimosi su bendraamžiais, padidinti pažeidžiamumą patyčioms kibernetinėje erdvėje, neapykantą kurstančiai kalbai ir bendraamžių priekabiavimui.

10–12 metų vaikų prieiga prie socialinių tinklų+ erdvių tampa pagrindine dalyvavimo socialiniame gyvenime sąlyga. Šiame amžiuje vaikai patiria didžiausią su raida susijusio jautrumo ir socialinių platformų sustiprinamo poveikio sąveiką. Algoritminės rekomendavimo sistemos stiprina socialinį lyginimąsi, didina žalingo ar neteisėto turinio (įskaitant seksualinės prievartos prieš vaikus medžiagą, ekstremistinę propagandą ir dezinformaciją) ir priklausomybę sukeliančių dizaino sprendimų, kurie sustiprina depresijos ir nerimo simptomus, poveikį. Naujausi perspektyviniai tyrimai rodo, kad pirmojo išmaniojo telefono įsigijimas 12 metų (o ne 13 metų) amžiaus gali būti susijęs su didesne depresijos ir kitų psichikos sveikatos problemų rizika po vieno metų^{vi}. Šis pavyzdys pabrėžia, kad apskritai vaikai iki 13 metų yra ypač pažeidžiami.

13–15 metų paaugliai pereina nuo prižiūrimo prie vis labiau savarankiško socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų naudojimo. Šiame amžiuje tradicinės globėjų ir pedagogų mokykloje priežiūros formos tampa vis neveiksmingesnės. Riziką vis labiau lemia socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų struktūros, o ne vien tik individualus elgesys. Vienas iš pagrindinių iššūkių – spręsti algoritminių sistemų, kurios formuoja informacijos prieinamumą ir daro įtaką elgsenai, tačiau veikia nepakankamai skaidriai, keliamas problemas.

¹ Tėvų ir vaikų bendravimo trikdymas dėl technologijų naudojimo.

Šiandieniniame interneto pasaulyje, kaip ir realiame gyvenime, perėjimas prie savarankiškumo yra natūrali augimo dalis. Todėl kalbama ne apie tai, kaip stabdyti paauglius jiems tampant savarankiškais, o kaip apsaugoti juos nuo žalos tuo raidos laikotarpiu, kai jie yra pažeidžiamiausi. Norint užtikrinti veiksmingą apsaugą, reikia laikytis raida grindžiamo, daugiasluoksnio požiūrio, apimančio socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų reguliavimą, švietimo intervencines priemones ir paramą savireguliacijai bei kritiškam socialinių tinklų naudojimui.

Galiausiai **16–18 metų** paaugliai išgyvena etapą, kuriuo vis labiau stiprėja jų tapatybė ir didėja savarankiškumas. Besivystantys paauglių gebėjimai padeda jiems geriau suprasti ir valdyti riziką, su kuria susiduria internete. Tačiau neurobiologinė raida dar toli gražu nėra pasibaigusi, o priklausomybės, nerimo ir psichikos sveikatos problemų riziką dar labiau didina socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų naudojimas. Šio amžiaus paaugliai turi įgyti būtinų įgūdžių (pvz., kritinio mąstymo ir vertinimo), kad galėtų sėkmingai ir saugiai naršyti skaitmeniniame pasaulyje ir išnaudoti visą jo potencialą.

Šeši pagrindiniai nepilnamečių apsaugos ir įgalinimo internete principai

Kadangi socialinių tinklų+ aplinkoje vaikams ir paaugliams yra ir rizikos, ir galimybių, reikia visapusiškos politikos sistemos, kuri apsaugotų ir įgalintų nepilnamečius internete. **Specialiosios grupės darbas buvo grindžiamas toliau nurodytais šešiais pagrindiniais principais, kuriuos parengė bendrapirmininkiai** ir kurie atspindi šios ataskaitos struktūroje. Priemonės turėtų būti grindžiamos patikimais įrodymais ir problemų bei galimybių, su kuriomis vaikai susiduria internete, analize. Esminiai veiksniai, siekiant užtikrinti rezultatus, yra veiksmingas įgyvendinimas ir vertinimas.

- **1 principas. Raida grindžiamas požiūris (žr. 1 skyrių)**

Užtikrinti pagal amžių tinkamą reguliavimą ir diferencijuotas gaires. Atsižvelgiant į vaikų ir paauglių raidos etapus, reikia parengti ir įgyvendinti apsaugos priemones, kuriomis būtų atsižvelgiama į konkrečiais amžiaus etapais jiems kylančią riziką. Kai įmanoma, šiomis priemonėmis turėtų būti atsižvelgiama į vaikų asmenines ir socialines aplinkybes, kurios gali dar labiau padidinti jų patiriamą riziką.

- **2 principas. Lygybė ir įvairovė (žr. 2 skyrių)**

Pripažinti, kad žalos internete rizika ir poveikis įvairioms amžiaus ir socioekonominėms grupėms nėra vienodi. Nepilnamečių pažeidžiamumas dėl žalos internete priklauso nuo lyties, lytiškumo, rasinės bei etninės kilmės ir religinės aplinkos, specialiųjų ugdymosi poreikių ir jau turimų psichikos sveikatos problemų. Šie veiksniai taip pat turi įtakos tėvų ir globėjų ištekliams ir gebėjimui remti savarankiškėjančius vaikus ir paauglius.

- **3 principas. Nepilnamečių apsauga (žr. 3 skyrių)**

Vaikai ir paaugliai turi turėti galimybę naudotis saugiomis socialinių tinklų+ erdvėmis. Nepilnamečių apsauga nuo žalingo turinio, priklausomybę sukeliančių elementų, skaitmeninės nepriežiūros² ir nusikaltimų internete (pvz., seksualinės prievartos) turėtų būti integruota į socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų dizainą. Nepilnamečiai turėtų turėti galimybę lengvai pranešti apie bet kokią žalingą turinį ar elementus. Tokiems pranešimams turėtų būti teikiama pirmenybė, o paslaugų teikėjai turėtų nedelsdami pašalinti žalingą turinį ar elementus.

- **4 principas. Atskaitomybė už skaitmenines paslaugas ir vartotojų teisės (žr. 3 skyrių)**

Socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjai turi prisiimti pagrindinę atsakomybę už tai, kad nepilnamečiai galėtų saugiai patekti į internetines erdves ir jomis naudotis. Skatinti užtikrinti, kad skaitmeninės paslaugos turėtų integruotojo saugumo priemones, ir skubiai užtikrinti turiniu grindžiamo reglamentavimo vykdymą. Prieš gaudami prieigą prie vaikų ir paauglių, socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjai turėtų įrodyti, kad jų paslaugų elementai nėra žalingi.

- **5 principas. Įgalinimas ir švietimas žiniasklaidos klausimais (žr. 4 skyrių)**

Sudaryti sąlygas tėvams ir globėjams, mokytojams ir pedagogams padėti vaikams ir paaugliams palaipsniui pereiti prie saugaus ir savarankiško naudojimosi internetu. Suteikti pakankamai galimybių (pvz., skaitmeninio raštingumo ir gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis mokymą) ir tinkamą infrastruktūrą, kad tėvai galėtų apmąstyti savo pačių veiklą ir reguliuoti nepilnamečių bendravimą internete. Priemonės turi būti pritaikytos prie globėjų ir pedagogų vaidmenų, kurie kinta vaikams ir paaugliams bręstant.

- **6 principas. Vaiko teisės ir dalyvavimas (žr. 4 skyrių)**

Apsaugoti vaiko teisę į saugų dalyvavimą, bendravimą ir bendrą kūrybą internete ir realiame gyvenime. Vaiko apsaugos priemonės visada turėtų remtis vaiko teisėmis, kaip jos suprantamos pagal atitinkamas tarptautines sistemas³. Amžiaus apribojimais turi neprieštarauti vaiko teisėms internete, būti proporcingi, ribotos trukmės ir suderinti su geriausiais vaikų interesais. Tai taip pat rodo, kad reikia investuoti į visų amžiaus grupių nepilnamečių veiklą realiame gyvenime ir skatinti ją užsiimti.

² Pakartotinis globėjo negebėjimas užtikrinti raidą atitinkantį dėmesį, jautrumą, priežiūrą ar apsaugą, nes skaitmeninės technologijos trikdo, pakeičia arba silpnina esmines globos funkcijas.

³ Visų pirma Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją ir Vaiko teisių komiteto bendrąsias pastabas, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją ir ES vaiko teisių strategiją.

Pirmininko specialieji patarėjai ir Specialiosios grupės vaikų saugumo internete klausimais bendrapirmininkiai

Prof. dr. Jörg M. Fegert

Dr. Maria Melchior

Prof. dr. Jörg M. Fegert

Ulmo universitetinės ligoninės
Vaikų ir paauglių psichiatrijos,
psichosomatikos ir
psichoterapijos katedros
medicinos direktorius

Dr. Maria Melchior

Prancūzijos nacionalinio
sveikatos ir medicinos
mokslinių tyrimų instituto
mokslinių tyrimų direktorė

ŠEŠI PAGRINDINIAI PRINCIPAI

Nepilnamečių apsauga ir įgalinimas internete

VAIKŲ

SAUGUMAS

INTERNETE

SITUACIJOS ANALIZĖ

RAIDA GRINDŽIAMAS POŽIŪRIS

Užtikrinti pagal amžių tinkamą reguliavimą ir diferencijuotas gaires

LYGYBĖ IR ĮVAIROVĖ

Pripažinti, kad skaitmeninė žala, jos rizika ir poveikis įvairioms grupėms nėra vienodi

NEPILNAMEČIŲ APSAUGA

Apsaugoti nuo žalingo turinio, priklausomybę sukeliančio dizaino, skaitmeninės nepriežiūros, nusikaltimų (pvz., seksualinės prievartos, patyčių)

ATSKAITOMYBĖ UŽ SKAITMENINES PASLAUGAS IR VARTOTOJŲ TEISĖS

Užtikrinti, kad būtų taikomas integruotojo saugumo principas ir vykdomas turiniu grindžiamas reglamentavimas

ĮGALINIMAS IR ŠVIETIMAS ŽINIASKLAIDOS KLAUSIMAIS

Sudaryti sąlygas tėvams ir globėjams padėti vaikams įgyti skaitmeninius įgūdžius ir gebėjimą atsakingai naudotis žiniasklaidos priemonėmis

VAIKŲ TEISĖS IR DALYVAVIMAS

Apsaugoti teisę į saugų dalyvavimą ir bendrą kūrybą internete

PRIEMONĖS

VERTINIMAS

Pagrindinės rekomendacijos dėl nepilnamečių apsaugos ir įgalinimo internete

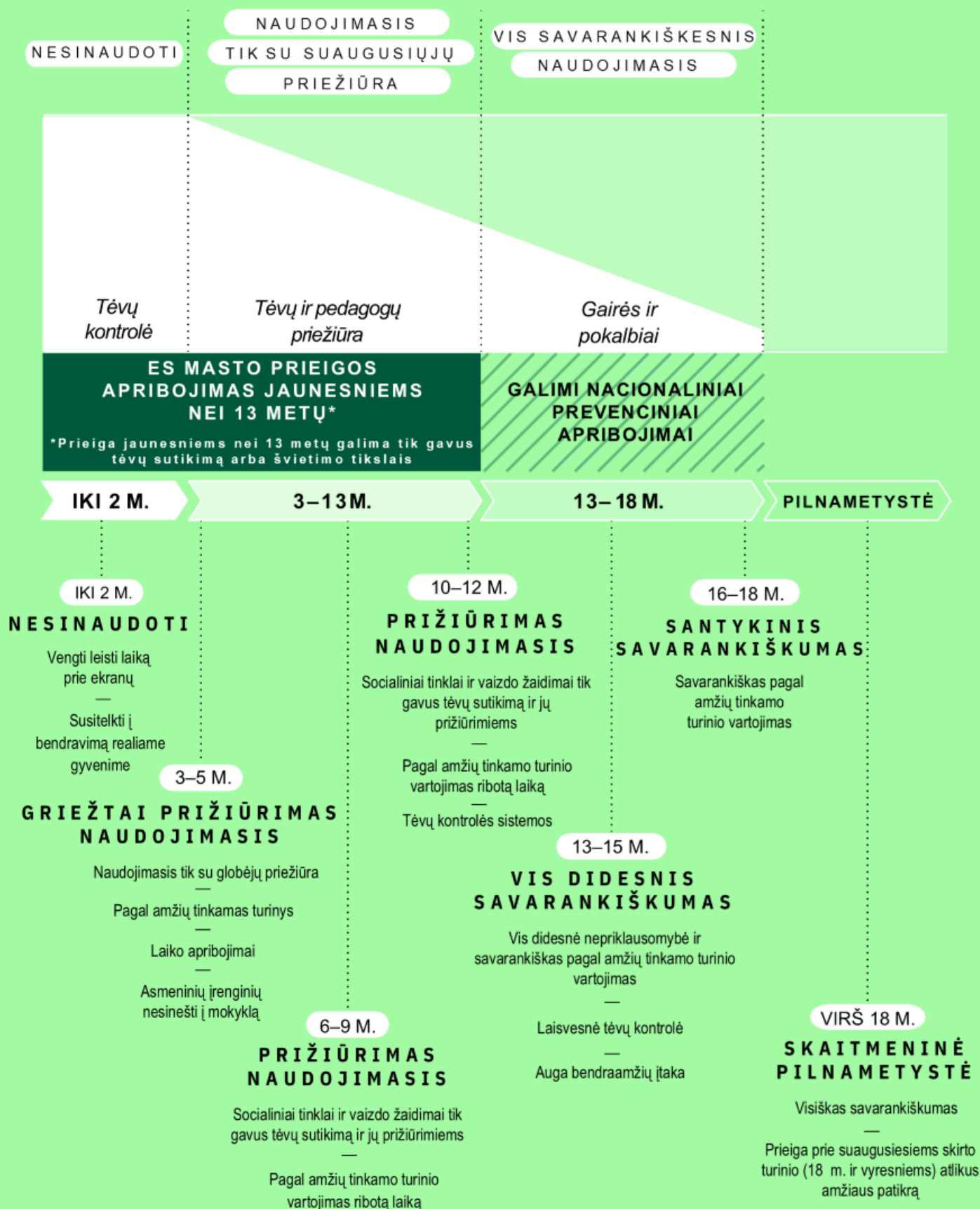
Svarbiausias šios ataskaitos rekomendacijų tikslas, grindžiamas atsižvelgimu į raidą ir atspindintis šešis pagrindinius principus, yra suderinti būtinybę apsaugoti vaikus ir paauglius internete su jų teisėmis dalyvauti socialinių tinklų+ pasaulyje ir naudotis jo teikiamomis galimybėmis.

Rekomendacijos dėl pagal amžių tinkamo naudojimosi socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis

- 1. Iki 2 metų. Venkite ekranų ir socialinių tinklų+.** Vengimas ankstyvojoje vaikystėje per daug laiko leisti prie ekranų nereiškia visiško jų draudimo. Priešingai, taip pripažįstami vaiko raidos poreikiai, susiję su prisirišimu, jutimine raida ir kalbos įsisavinimu. Tėvai ir globėjai turėtų pirmenybę teikti tiesioginiam bendravimui ir pagalvoti apie tai, kaip patys naudoja skaitmeninius įrenginius, kad galėtų rodyti teigiamą sektiną pavyzdį ir išvengti technoferencijos. Šis požiūris atitinka Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijas užkirsti kelią vaikų neurobiologinės ir kognityvinės raidos, emocinio prisirišimo formavimosi sutrikimams ir fizinėms problemoms (pvz., turinčioms įtakos regėjimui).
- 2. 3–12 metų. Prižiūrimas naudojimasis pagal amžių tinkamais socialiniais tinklais+ ir įrenginiais.** Vaikams neturėtų būti leidžiama be priežiūros naudotis prie interneto prijungtais įrenginiais. Mokyklos turėtų sudaryti sąlygas prižiūrimam ir ribotam įrenginių naudojimui švietimo tikslais, kad būtų remiamas skaitmeninis raštingumas ir gebėjimas naudotis žiniasklaidos priemonėmis, emocinis atsparumas ir kritiškas rizikos apmąstymas. Tėvai ir globėjai turėtų prižiūrėti ir remti laipsnišką skaitmeninį savarankiškumą naudojantis pagal amžių tinkamais socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis. Jie taip pat turėtų reguliariai su vaikais kalbėtis apie galimą nepilnamečių bendravimo internete naudą ir riziką. Tiek globėjai, tiek pedagogai turėtų toliau skatinti šio amžiaus vaikus dalyvauti veikloje realiame gyvenime.
- 3. 13–18 metų. Vis savarankiškesnis naudojimasis pagal amžių tinkamais socialiniais tinklais+.** 13–18 metų paaugliai turėtų turėti prieigą tik prie pagal amžių tinkamų ir standartiškai saugių socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų, kuriuose aktyviai įdiegti pagrindiniai saugumo elementai (pvz., begalinio slinkimo ir rekomendavimo sistemų apribojimai). Kol bus sukurti šie standartiškai saugūs socialiniai tinklai ir kitos skaitmeninės paslaugos, itin svarbi išlieka individuali pagal amžių tinkama tėvų kontrolė ir priežiūra. Galėtų būti apsvaistytos papildomos reguliavimo institucijų nustatomos atsargumo priemonės. Vyresniems nei 16 metų paaugliams pereinant prie didesnio skaitmeninio savarankiškumo, rizika, susijusi

su žalingo turinio internete poveikiu, išlieka. Todėl tėvai ir globėjai turėtų su nepilnamečiais toliau kalbėtis apie jų patirtį internete. Paaugliai turėtų turėti privilegijuotą prieigą prie paramos paslaugų ir skundų teikimo sistemų, kartu naudodamiesi tarpusavio paramos tinklais, kuriais skatinamas atsakingas naudojimasis socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis.

Pagal amžių tinkamas nepilnamečių naudojimasis socialiniais tinklais+

Rekomendacijos dėl vaikų ir paauglių apsaugos internete

- **Pasiūlyti suderintą ES masto prieigos prie socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų apribojimą jaunesniems nei 13 metų vaikams.**

Būtina jaunesniems nei 13 metų vaikams nustatyti suderintą ES masto prieigos prie socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų, įskaitant DI pašnekovus, apribojimą. Suderintas prieigos apribojimas palengvintų proporcingo ir teises atitinkančio amžiaus atitikties patvirtinimo įgyvendinimą ir paskatintų socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjus laikytis integruotojo saugumo reikalavimų. Jaunesni nei 13 metų vaikai turėtų turėti ribotos trukmės prieigą prie pagal amžių tinkamų socialinių tinklų+ aplinkos tik gavę tėvų leidimą ir jų prižiūrimi arba švietimo tikslais. Nuo 13 metų paaugliai turėtų turėti galimybę vis savarankiškiau naudotis pagal amžių tinkamais ir saugiais socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis.

Suderintos taisyklės dėl ES mastu taikomo minimalaus 13 metų amžiaus prisidėtų prie tinkamo bendrosios rinkos veikimo, nes paslaugų teikėjams reikėtų laikytis vienos sistemos. Nustačius suderintas taisykles, reguliavimo institucijoms būtų lengviau užtikrinti jų laikymąsi ir priežiūrą tiek nacionaliniu, tiek ES lygmenimis. Taip pat būtų užtikrintas vienodas visų nepilnamečių apsaugos internete lygis visoje ES, neatsižvelgiant į socioekonominės, kultūrinės ir nacionalinės aplinkybes.

- **Nustatyti veiksmingas amžiaus atitikties patvirtinimo sistemas, kad būtų galima patikrinti amžių ir pagrįsti integruotąjį saugumą ir pagal amžių tinkamus metodus, siekiant apsaugoti ir įgalinti nepilnamečius internete.**

Amžiaus atitikties patvirtinimo metodai – tiek amžiaus patikra, tiek amžiaus įvertinimas – turi būti proporcingi ir atitikti būtiniausius reikalavimus, visų pirma susijusius su pagrindinėmis naudotojų teisėmis, įskaitant vaiko teises ir susijusias apsaugos priemones. Amžiaus tikrinimo metodai turėtų atitikti aukščiausius privatumo ir duomenų apsaugos standartus ir neturėtų privesti prie tapatybės dokumentų ir biometrinių duomenų tvarkymo amžiaus įvertinimo tikslais. Siekiant užtikrinti, kad nei platforma, kuri turi įvertinti amžių, nei amžiaus patikros paslaugų teikėjas negautų jokios informacijos, pagal kurią būtų galima sekti naudotoją arba nustatyti jo tapatybę, turėtų būti įgyvendinami techniniai standartai, pvz., įrodymas pagal nulinio žinojimo protokolą.

Amžiaus atitikties patvirtinimo metodai turėtų padėti tiksliai nustatyti reikiamą amžių ar amžiaus grupes ir būti lengvai ir patikimai taikomi praktikoje realiomis sąlygomis. Metodai turėtų būti patikimi, kad būtų išvengta apėjimo ir kibernetinių grėsmių, įtraukūs (ir nediskriminaciniai) ir vienodai prieinami visiems, kurie turi juos taikyti. Socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjai privalo vykdyti savo

pareigą neleisti nepilnamečiams susidurti su rizikingomis paslaugomis ar naudotojais, kurie apsimeta vaikais ir paaugliais.

- **Išplėsti ir suderinti taisykles dėl socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų dizaino pagrindinių saugumo elementų.**

Į socialinius tinklus ir kitas skaitmenines paslaugas turėtų būti įterptos aiškos integruotojo saugumo ir pagal amžių tinkamos apsaugos priemonės (pvz., galimi begalinio slinkimo, automatinio paleidimo, aktyviųjų pranešimų ir probleminių personalizuotų rekomendavimo sistemų apribojimai). Siekiant kovoti su priklausomybę sukeliančiu dizainu, manipuliatyviais dizaino sprendimais, neprašytais kontaktais ir pasinėrimu, neatsiejama socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų dalis turėtų būti apsauginiai standartiniai nustatymai. Išplėtus ir suderinus taisykles dėl pagrindinių saugumo elementų būtų užtikrintas tikrumas ir vienodumas visoje socialinių tinklų+ aplinkoje. Atsižvelgiant į sparčią technologijų plėtrą, visos taisyklės dėl pagrindinių saugumo elementų turėtų būti lanksčios, kad būtų galima nuolat šalinti naujus žalingus dizaino elementus.

- **Pareigą įrodyti, kad teikiami produktai ir paslaugos yra saugūs nepilnamečiams, perkelti socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjams.**

Kol socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjai įdiegs pagrindinius vaikams ir paaugliams apsaugoti skirtus saugumo dizaino elementus, turėtų būti taikomi konkretūs amžiaus apribojimai. Kol neįrodo, kad yra nustatę saugius ir pagal amžių tinkamus elementus, taigi laikosi ES ir nacionalinių priemonių reikalavimų, paslaugų teikėjai neturėtų turėti prieigos prie nepilnamečių. Jei yra standartiškai saugi versija, pagal amžių netinkami (suaugusiesiems skirti) elementai turėtų būti aktyvuojami tik po veiksmingo amžiaus atitikties patvirtinimo.

- **Stiprinti vykdymo užtikrinimo ir vertinimo gebėjimus.**

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu vaikų saugumui internete taikoma daug taisyklių (SPA, BDAR, DI aktas ir kt.), priežiūros institucijos turėtų intensyviai bendradarbiavimą ir keitimąsi informacija pagal įvairias teisinės sistemas. Tai labai svarbu siekiant išvengti nenuoseklumo ir užtikrinti darnią, nuspėjamą ir veiksmingą teisinę aplinką, grindžiamą pagrindinių teisių apsauga. Europos Komisija turėtų išnagrinėti mechanizmus, kurie sudarytų sąlygas sklandžiam priežiūros institucijų bendradarbiavimui, kad būtų galima pasinaudoti esamomis vykdymo užtikrinimo struktūromis. Be to, reikia įvertinti, ar už vykdymo užtikrinimą ir vertinimą atsakingoms reguliavimo institucijoms reikia papildomų išteklių ir restruktūrizavimo. Reikėtų apsvarstyti galimybę imtis veiksmų, kuriais būtų stiprinamas pilietinės visuomenės vaidmuo užtikrinant vykdymą ir jos indėlis į vykdymo užtikrinimo pajėgumus, be kita ko, pasinaudojant esamomis struktūromis.

Vykdymo užtikrinimas turėtų būti papildomas aspektas ir padėti išvengti vienas kitam prieštaraujančių veiksmų.

- **Skubiai priimti priemonės, kuriomis būtų užtikrinta, kad socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjai turėtų aiškias pareigas užkardyti, nustatyti seksualinę prievartą prieš vaikus internete, be kita ko, vykstančią palaikant asmenų tarpusavio ryšį, apie ją pranešti ir ją blokuoti.**

Būtina greitai panaikinti vaikų saugumo spragą, kuri šiuo metu egzistuoja nustojus galioti Laikinajam reglamentui, kuriuo nustatomos seksualinės prievartos prieš vaikus prevencijos ir kovos su ja taisyklės, (Kovos su seksualine prievarta prieš vaikus laikinajam reglamentui). ES teisėkūros institucijos turėtų skubiai priimti siūlomą ilgalaikį reglamentą dėl seksualinės prievartos prieš vaikus prevencijos ir kovos su ja. Daugiau kaip 80 proc. seksualinės prievartos prieš vaikus tyrimų pradedami dėl socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjų pateiktų pranešimų. Pranešti apie prievartą vaikai dažnai pernelyg bijo. Dažnai vienintelis būdas sustabdyti seksualinės prievartos prieš vaikus, be kita ko, vykstančios palaikant asmenų tarpusavio ryšį, medžiagą yra ją aptikti.

- **Valstybės narės gali nustatyti papildomus prevencinius prieigos prie socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų apribojimus nuo 13 metų.**

Papildomi prevenciniai prieigos apribojimai turėtų papildyti ES masto prieigos prie socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų apribojimą jaunesniems nei 13 metų vaikams. Paaugliai gali turėti prieigą tik prie tokios socialinių tinklų+ aplinkos, kuri yra saugi turinio ir dizaino elementų atžvilgiu, tinkama pagal amžių ir sukurta atsižvelgiant į jų teises ir poreikius. Valstybės narės, atsižvelgdamos į savo skirtingas istorines ir nacionalines aplinkybes, gali pageidauti nustatyti aukštesnę amžiaus ribą nei 13 metų. Visi papildomi prevenciniai nacionaliniai prieigos apribojimai turėtų būti nuolat vertinami ir galbūt iš naujo įvertinti, kai tik socialiniai tinklai ir kitos skaitmeninės paslaugos taps standartiškai saugūs vaikams ir paaugliams.

- **Stiprinti taisyklių dėl tyrėjų prieigos prie duomenų ir tikrinimo vykdymo užtikrinimą.**

2025 m. liepos mėn. deleguotuoju aktu pagal Skaitmeninių paslaugų akto (SPA) 40 straipsnį iš esmės suteikta nauja galimybė patikrintiems tyrėjams gauti prieigą prie interneto platformų duomenų. Šie duomenys gali būti naudojami moksliniams tyrimams, kurie padeda aptikti, nustatyti ir suprasti sistemine riziką ir įvertinti rizikos mažinimo priemones, kuriomis skatinama užtikrinti vaikų saugumą internete.

Ar bus pasiekti šios prieigos tikslai, priklauso nuo to, kaip socialiniai tinklai ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjai laikysis reikalavimų ir ar reguliavimo institucijos veiksmingai užtikrins jų vykdymą. Tai taip pat priklauso nuo tiriamų paslaugų masto ir teikiamų duomenų kokybės bei tęstinumo. Komisija turėtų įvertinti 40 straipsnyje nustatytų prieigos prie duomenų ir jų tikrinimo reikalavimų veiklos rezultatus po to, kai tyrėjai įgis pradinės su deleguotuoju aktu susijusios patirties. Tai labai svarbu siekiant užtikrinti, kad interneto platformos imtųsi tolesnių veiksmų dėl prašymų suteikti prieigą prie duomenų atitikties, rizikos vertinimo ir mokslinių tyrimų tikslais.

Pareigos suteikti prieigą prie duomenų yra ne tik vienas iš pagrindinių SPA skaidrumo priemonių rinkinio elementų, bet ir socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjų platesnės atsakomybės už rizikos mažinimą dalis. Suteikti tyrėjams prieigą prie duomenų turėtų būti skatinamos ir mažesnės platformos, atsižvelgiant į riziką, kurią jos kelia nepilnamečiams, ir į nepriklausomo tikrinimo vaidmenį šalinant šią riziką. Įgyvendinant 40 straipsnį turėtų būti remiamasi pagrindiniais mokslinių duomenų valdymo ir priežiūros FAIR principais⁴.

Rekomendacijos dėl vaikų ir paauglių įgalinimo internete

- **Suteikti daugiau saugių galimybių nepilnamečiams aktyviai dalyvauti formuojant socialinių tinklų+ aplinką.**

Vaikai ir paaugliai turėtų turėti prasmingų galimybių aktyviai formuoti teisės aktus, politiką ir švietimo iniciatyvas, kuriais skatinama užtikrinti vaikų saugumą ir įgalinimą internete. Šiam darbui pagrįsti reikėtų plačiau naudoti vaikų ir jaunimo dalyvavimo priemones. Konkrečiau, vaikai turėtų būti įtraukti į bendrą saugumo politikos, mokymo programų, vertinimų ir gairių rengimą. Siekiant įvertinti priemonių poveikį vaikų saugumui ir teisėms, jos turėtų būti nuolat stebimos ir vertinamos.

Dalyvavimo procesais turėtų būti užtikrinta, kad vaikai gautų aiškią informaciją, suprastų, kaip bus panaudotas jų indėlis, ir gautų grįžtamąją informaciją apie rezultatus. Reikėtų dėti ypatingas pastangas siekiant įtraukti vaikus iš nepalankioje padėtyje esančių, marginalizuotų ir pažeidžiamų grupių. Visos su vaikais susijusios dalyvavimo veiklos metu turėtų būti taikomos tinkamos apsaugos priemonės.

- **Stiprinti vaikų bei paauglių skundų teikimo mechanizmus ir vartotojų teises.**

Socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjų turinio moderavimo procedūrose vaikų ir paauglių pranešimams ir skundams turėtų būti teikiama pirmenybė. Paslaugų teikėjų pareigos pagal esamas sistemas turi būti

⁴ 2016 m. leidinyje „Scientific Data“ paskelbti pagrindiniai mokslinių duomenų valdymo ir priežiūros FAIR principai. Principais siekiama pagerinti infrastruktūrą, kuria remiamas pakartotinis akademinių duomenų naudojimas, didinant mašinų ir asmenų gebėjimą rasti ir naudoti duomenis. Žr.: Wilkinson, M.D., et al. (2016). [The FAIR Guiding Principles for scientific data management and stewardship](#). Scientific Data, 3.

sugriežtintos, kad būtų tinkamai finansuojamos pagalbos linijos ir skundų teikimo mechanizmai. Šie mechanizmai turi būti tinkami pagal amžių, patogūs naudoti, prieinami, apsaugantys privatumą ir veiksmingi.

- **Integruoti nepilnamečių, tėvų ir globėjų, mokytojų ir pedagogų skaitmeninio švietimo ir raštingumo veiksmus.**

Kaip vienas iš pagrindinių nepilnamečių, tėvų ir mokytojų įgūdžių, visais švietimo lygmenimis turėtų būti įterptas skaitmeninis švietimas ir raštingumas. Į skaitmeninį švietimą visiems turėtų būti integruota skaitmeninė gerovė.

Švietimas turėtų suteikti vaikams ir paaugliams galimybę kritiškai vertinti informaciją ir šaltinius internete ir atpažinti manipuliavimo metodus, įskaitant dezinformaciją, sintetines vaizdo klastotes ir tikslinę reklamą. Jis taip pat turėtų padėti nepilnamečiams, tėvams ir mokytojams geriau suprasti, kaip kuriamas skaitmeninis turinys, kaip juo dalijamasi ir kaip algoritmai formuoja tai, ką naudotojai mato ir patiria socialinių tinklų+ pasaulyje.

Struktūrizuotas švietimas saugumo internete klausimais turėtų padėti ugdyti praktinius įgūdžius, susijusius su asmens duomenų apsauga, privatumo nustatymų valdymu, saugios skaitmeninės tapatybės išlaikymu ir rizikos nustatymu konkrečiai socialinių tinklų, žinučių siuntimo ir žaidimų aplinkoje. Šie įgūdžiai turėtų būti ugdomi palaipsniui, pradedant nuo pagrindinių saugumo įpročių ir pereinant prie skaitmeninio pėdsako, sutikimo ir platformų rizikos sudėtingesnio supratimo. Sveiko ekranų naudojimo klausimas turėtų būti sprendžiamas teikiant gaires dėl pusiausvyros, valdant dėmesį ir pripažįstant nesaikingo ar žalingo naudojimo modelius.

- **Suteikti daugiau galimybių ir tinkamą infrastruktūrą veiklai realiame gyvenime remti.**

Valstybės narės ir vietos valdžios institucijos turėtų išlaikyti ir plėsti galimybes dalyvauti įperkamuose sporto, meno, jaunimo klubuose, bibliotekose ir bendruomeninėse erdvėse, kad skatintų sveiką dalyvavimą veikloje realiame gyvenime ir sukurtų patrauklią alternatyvą nesaikingam nepilnamečių naudojimuisi ekranais. Tai turėtų apimti investicijas į saugią, įtraukią ir pagal amžių tinkamą aplinką, kurioje nepilnamečiai galėtų bendrauti, mokytis, žaisti ir megzti teigiamus santykius savo bendruomenėse.

- **Skatinti bendrai parengti gaires tėvams.**

Kartu su tėvų asociacijomis ES ir valstybės narės turėtų skatinti parengti tėvams skirtas gaires. Gairėse galėtų būti pateiktos aiškos ir prieinamos rekomendacijos,

kaip įgalinti tėvus ir globėjus padėti nepilnamečiams saugiai, atsakingai ir teigiamai įsitraukti į socialinių tinklų+ aplinką. Gairėse turėtų būti pateikta praktinių rekomendacijų pagrindinėse srityse, įskaitant saugumą ir privatumą internete, skaitmeninę gerovę, etišką ir atsakingą naudojimą ir galimybę gauti paramą.

- **Užtikrinti pakankamą viešąjį finansavimą ir bendrus standartus pilietinės visuomenės organizacijoms ir tarpusavio konsultavimui.**

ES ir valstybės narės turėtų užtikrinti, kad saugesnio interneto centrai ir panašios pilietinės visuomenės organizacijos ir toliau gautų pakankamai finansinių išteklių ir kad jų darbas būtų grindžiamas bendrais ekspertų parengtais standartais. Tai labai svarbu siekiant išlaikyti ir toliau plėtoti jų veiklą, įskaitant informuotumo didinimo, mokymo ir paramos paslaugas. Labai svarbus siekiant užtikrinti nepriklausomumą ir sanglaudą yra viešasis finansavimas.

Finansavimu taip pat turėtų būti remiamas tolesnis tarpusavio konsultavimo, pagalbos linijų, karštųjų linijų, švietimo išteklių, informuotumo didinimo kampanijų ir gebėjimų stiprinimo veiklos plėtojimas. Siekiant padidinti šių priemonių matomumą, prieinamumą ir pasiekiamumą, be kita ko, pažeidžiamiesiems nepilnamečiams, ir remti iniciatyvas, kuriomis skatinama užtikrinti saugesnę socialinių tinklų+ aplinką, reikėtų skirti papildomų investicijų.

- **Skirti ilgalaikį finansavimą Europos didelio masto ilgalaikiams moksliniams tyrimams ir toliau remti atsitiktinių imčių kontroliuojamus tyrimus.**

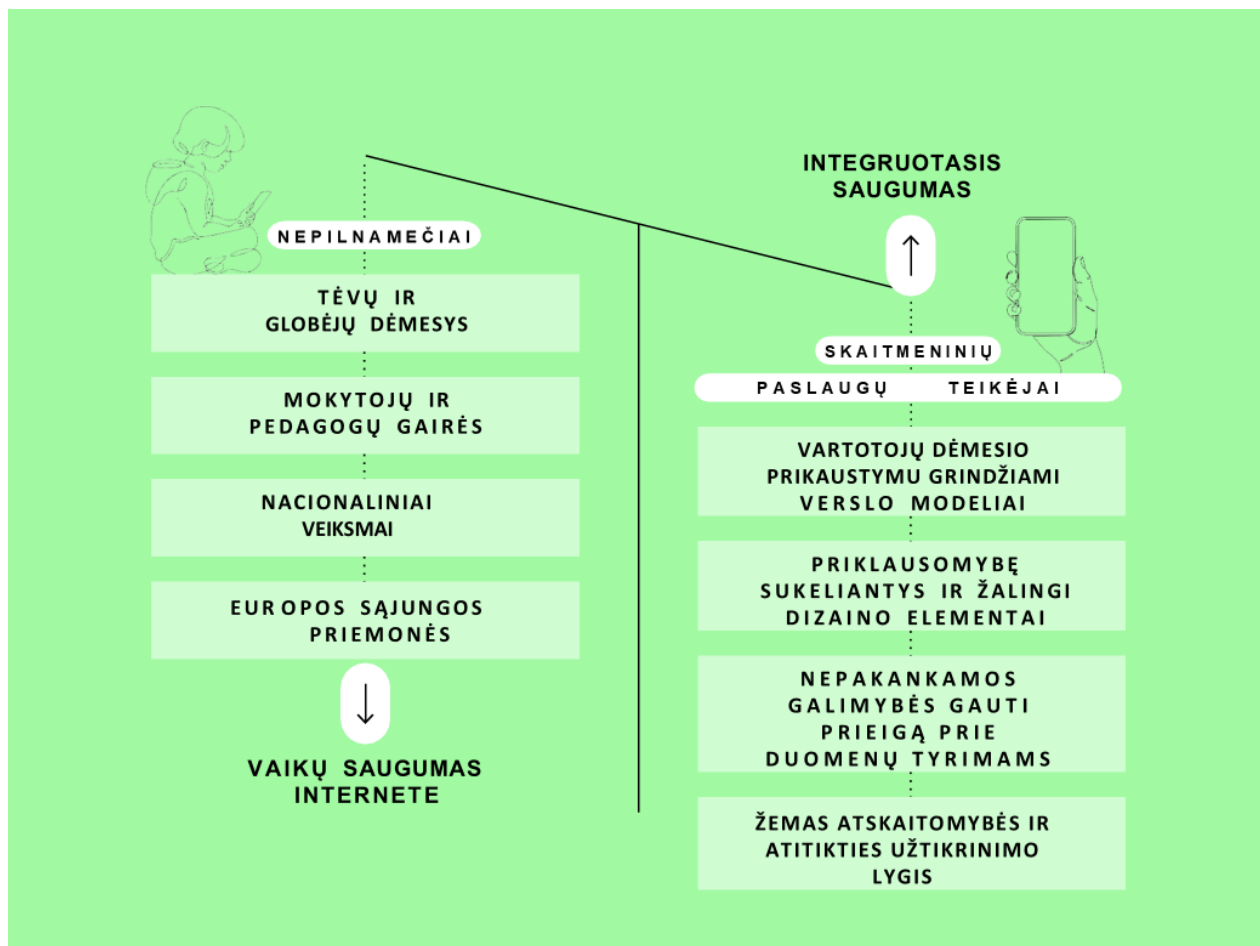
Įkvėpti vykdyti Europos didelio masto ilgalaikius mokslinius tyrimus, susijusius su vaikų saugumu internete, galėtų tokie pavyzdžiai kaip Šiaurės Amerikos paauglių smegenų kognityvinės raidos (ABCD) tyrimas⁵. Siekiant remti raidą ir neurobiologiniais aspektais grindžiamą požiūrį į vaikų saugumą internete svarbu turėti Europos didelio masto ilgalaikių įrodymų (apimančių dešimties metų ar ilgesnį laikotarpį). Tai padėtų panaikinti Europos kontekste daromų iš esmės koreliacinių išvadų, susijusių su socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų naudojimo poveikiu nepilnamečių raidai, fizinei ir psichikos sveikatai ir jiems daroma žala internete, spragas.

Labai svarbūs siekiant sustiprinti politikos įrodymų bazę taip pat yra atsitiktinių imčių kontroliuojami tyrimai. Tyrimų finansavimu turėtų būti aiškiai remiami raida

⁵ ABCD tyrimas yra didžiausias ilgalaikis smegenų raidos ir vaikų sveikatos tyrimas Jungtinėse Amerikos Valstijose. Tyrime stebima daugiau kaip 11 000 9–10 metų vaikų elgsenos raida paauglystėje ir iki jaunų suaugusiųjų amžiaus. Surinkti duomenys sudarys sąlygas nustatyti pagrindinius paauglių smegenų raidos standartus ir tirti biologinės ir socialinės lyties, miego, fizinio aktyvumo ir prie ekrano praleidžiamo laiko įtaką paauglių vystymuisi. Jo išvados taip pat padės suprasti psichikos sveikatos problemų raidą paauglystėje ir jų ryšį su narkotikų vartojimu.

pagrįsti ir psichopatologijos metodai, kuriuos taikant tiriamas nepilnamečių imlumas rizikai internete, kurią lemia socialiniai ir individualūs veiksniai vaikystėje ir paauglystėje.

2 pav. Ekosistemos balansavimas: integruotasis saugumas socialinių tinklų+ aplinkoje

Saugumas internete

PATARIMAI VAIKAMS IR PAAUGLIAMS

Žinokite savo teises:

nepamirškite, kad turite teisę į saugumą ir pagarbą internete.

Prieš skelbdami įrašus gerai pagalvokite:

nuotraukos, vaizdo įrašai ir komentarai internete gali likti visam laikui. Dabar dalykitės tik tuo, ko nebūtų nepatogu kitiems parodyti po daugelio metų.

Nepamirškite, kad dirbtinis intelektas yra ne tikras žmogus, o priemonė:

dirbtinis intelektas gali padaryti klaidų ir sukurti melagingą informaciją, suklustotas nuotraukas, vaizdo įrašus, balsus ir žinutes.

Atpažinkite pavojų: stabtelėkite ir apgalvokite keistus „draugų draugų“ prašymus, nerealistiška gerus pasiūlymus arba žinutes, kuriomis bandoma daryti spaudimą, kad priimtumėte sprendimą.

Naudokite privatumo ir saugumo nustatymus:

saugokite savo paskyrų privatumą, naudokite patikimus slaptažodžius ir, kai tik įmanoma, įjunkite papildomus saugumo elementus.

Nepageidautinus asmenis blokuokite, apie juos praneškite ir išsaugokite įrodymus:

jei kas nors internete iš jūsų tyčiojasi, bando jus apgauti, jums grasina arba verčia jaustis nejaukiai, praneškite apie juos ir juos blokuokite, taip pat išsaugokite momentines ekrano nuotraukas arba žinutes.

Padėkite kurti saugesnį internetą:

sužinokite, kaip veikia programėlės, žaidimai, interneto svetainės, algoritmai ir dirbtinis intelektas, ir padėkite kitiems likti saugiems.

Būkite malonūs kitiems internete:

socialiniai tinklai ir žaidimai turėtų būti teigiama patirtis visiems. Su kitais elkitės pagarbiai, kaip norėtumėte, kad būtų elgiamasi su jumis.

Saugokite savo asmeninę informaciją:

internetu nesidalykite privačiais duomenimis, pvz., savo vardu ir pavarde, adresu, mokykla, telefono numeriu, slaptažodžiu ar esama buvimo vieta.

Prieš patikėdami arba dalydamiesi turiniu, jį patikrinkite:

ne viskas, ką matote internete, yra tiesa. Informaciją, visų pirma stebinančias istorijas, vaizdo įrašus ar žinutes, visada vertinkite kritiškai ir prieš ją dalydamiesi patikrinkite patikimus šaltinius.

Iš nepažįstamų asmenų nepriimkite nuotraukų ar pokalbių užklausų: jei abejojate dėl kokio nors asmens amžiaus ar tapatybės, paprašykite suaugusiojo patikrinti, kas jis yra, (arba jam tiesiai pasakykite, kad jūsų tėtis ar mama yra šalia jūsų, ir pažiūrėkite, kaip jis reaguos).

Nesidalykite privačiomis nuotraukomis:

niekada nesidalykite intymiomis nuotraukomis ar vaizdo įrašais, net jei kažkas jums daro spaudimą (ypač jei esate jaunesni nei 18 metų). Kai tik jais pasidalysite, nebegalėsite jų kontroliuoti.

Jei kas nors ne taip, apie tai pasakykite suaugusiajam, kuriuo pasitikite: jūs neišsigalvojate nebūtų dalykų ir paprastę pagalbos nepateksite į bėdą.

Jūsų balsas svarbus: įsitraukite ir prisidėkite prie skaitmeninio pasaulio ateities kūrimo.

Saugumas internete

PATARIMAI TĖVAMS IR GLOBĖJAMS

Padėkite savo vaikui išsiugdyti sveikus ekranų naudojimo įpročius: ribokite prie ekranų leidžiamą laiką – nuo visiško ekranų vengimo jaunesniems nei 2 metų vaikams iki pagal amžių tinkamo riboto laiko prie ekranų, jums prižiūrint, vaikams iki 10–12 metų. 13–18 metų paaugliams, kad jie turėtų pakankamai laiko mokytis ir asmeniškai susitikti su draugais, vis dar reikėtų aptarti prie ekranų leidžiamo laiko apribojimus.

Patikrinkite, ar programėlės ir žaidimai tinkami jūsų vaikui pagal amžių.

Jaunesni vaikai (iki 12 metų) naudotis žaidimų konsolėmis ir įrenginiais turėtų tik šalia esant suaugusiajam.

Neleiskite įrenginiais naudotis vonios kambaryje, miegamajame ar valgant.

Atkreipkite dėmesį į jų toną, kai jie kalbasi internete ir žaidžia. Stebėkite, ar nėra požymių, įspėjančių apie galimą pavojų.

Internetu leiskite laiką kartu: paprašykite, kad jūsų vaikas savo mėgstamą turinį žiūrėtų su jumis.

Nekritikuokite vaiko mėgstamo turinio: padėkite savo vaikui išsiugdyti savo nuomonę (taip pat sužinosite, ką siūlo jų algoritmas).

Paraginkite savo vaiką pasikalbėti su jumis, jei kas nors internete jam kelia nerimą: patikinkite jį, kad padėsite, o ne kaltinsite, bausite ar atimsite įrenginį.

Nenustokite kalbėtis apie saugumą internete jūsų vaikui augant, be kita ko, nuo 16 iki 18 metų ir vėliau.

Venkite viešinti informaciją apie savo vaikus: gerai pagalvokite prieš dalydamiesi savo vaikų ar paauglių nuotraukomis ar vaizdo įrašais internete. Šią informaciją nepažįstami asmenys ir DI gali panaudoti įvairiais būdais.

IŠJUNGTĄ

Rodykite pavyzdį: neįnikite į ekraną, kai jūsų vaikai šalia. Skirkite jiems deramą dėmesį ir nepraleiskite svarbių momentų ir pokalbių su savo vaikais.

Visų bendrapirmininkų rekomendacijų sąrašas pagal skyrius

1 skyrius. Raida grindžiamas požiūris į vaikų saugumą internete

1. Sukurti ir taikyti pagal amžių tinkamas internetines vaikų apsaugos priemones
2. Užtikrinti saugias internetines erdves nepilnamečiams
3. Įgalinti nepilnamečius ir juos palaikančiuosius
4. (Iki 2 metų): didinti globėjų informuotumą apie tiesioginio žmonių bendravimo svarbą raidai, pradedant nuo ankstyvosios vaikystės
5. (Iki 2 metų): vengti naudotis socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis ir užtikrinti, kad prie ekranų būtų leidžiama kuo mažiau laiko, ypač jaunesniems nei 3 metų vaikams
6. (Iki 2 metų): riboti vaikų duomenų sklaidą per socialinių tinklų paskyras
7. (3–12 metų): užtikrinti struktūrizuotą, prižiūrimą vaikų naudojimąsi internetu
8. (3–12 metų): vaikams ir juos palaikantiems teikti kokybišką skaitmeninį švietimą, taip pat ir gerovės klausimais
9. (13–18 metų): užtikrinti vis savarankiškesnį paauglių naudojimąsi internetu

2 skyrius. Nepilnamečiams internete kylančios rizikos įrodymai

10. Kaupiti įrodymus nepakankamai ištirtose srityse, kad būtų sustiprintas įrodymais grindžiamas politikos formavimas
11. Socialiniai tinklai ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjai, rengdami rizikos mažinimo strategijas ir priemones, turėtų aktyviai remtis nepriklausoma akademine patirtimi
12. Skirti ilgalaikį finansavimą Europos didelio masto ilgalaikiams moksliniams tyrimams ir toliau remti atsitiktinių imčių kontroliuojamus tyrimus
13. Investuoti į saugią bendrą Europos mokslinių tyrimų infrastruktūrą, kad prieiga prie nepilnamečių duomenų būtų saugi
14. Stiprinti taisyklių dėl tyrėjų prieigos prie duomenų ir tikrinimo vykdymo užtikrinimą

3 skyrius. Nepilnamečių apsauga sparčiai kintančioje socialinių tinklų+ aplinkoje

15. Pasiūlyti suderintą ES masto prieigos prie socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų apribojimą jaunesniems nei 13 metų nepilnamečiams

16. Nustatyti veiksmingas amžiaus atitikties patvirtinimo sistemas, kad būtų galima patikrinti amžių ir pagrįsti integruotąjį saugumą ir pagal amžių tinkamus metodus, siekiant apsaugoti ir įgalinti nepilnamečius internete
17. Išplėsti ir suderinti taisykles dėl socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų dizaino pagrindinių saugumo elementų
18. Pareigą įrodyti, kad teikiami produktai ir paslaugos yra saugūs nepilnamečiams, perkelti socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjams
19. Stiprinti vykdymo užtikrinimo ir vertinimo gebėjimus
20. Skubiai priimti priemones, kuriomis būtų užtikrinta, kad socialiniai tinklai ir kitų skaitmeninių paslaugų teikėjai turėtų aiškias pareigas užkardyti, nustatyti seksualinę prievartą prieš vaikus internete, be kita ko, vykstančią palaikant asmenų tarpusavio ryšį, apie ją pranešti ir ją blokuoti
21. Valstybės narės gali nustatyti papildomus prevencinius priegios prie socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų apribojimus nuo 13 metų
22. Stiprinti vartotojų apsaugos politiką siekiant apsaugoti nepilnamečius internete
23. Nuolat stebėti ir vertinti įgyvendinamų priemonių poveikį
24. Socialiniai tinklai ir kitos skaitmeninės paslaugos turėtų užtikrinti, kad tvarkant vaikų duomenis pagal BDAR pirmiausia būtų atsižvelgiama į geriausius vaikų interesus
25. Užtikrinti veiksmingą Atsakomybės už gaminius direktyvos įgyvendinimą

4 skyrius. Nepilnamečių įgalinimas saugiai naršyti skaitmeniniame pasaulyje

26. Suteikti daugiau saugių galimybių nepilnamečiams aktyviai dalyvauti formuojant socialinių tinklų+ aplinką
27. Stiprinti vaikų bei paauglių skundų teikimo mechanizmus ir vartotojų teises
28. Finansuoti ir skatinti ES vertybėmis grindžiamų socialinių tinklų ir kitų skaitmeninių paslaugų, kuriomis naudodamiesi nepilnamečiai gali saugiai bendrauti tarpusavyje, kūrimą ir naudojimą
29. Integruoti nepilnamečių, tėvų ir globėjų, mokytojų ir pedagogų skaitmeninio švietimo ir raštingumo veiksmus
30. Suteikti daugiau galimybių ir tinkamą infrastruktūrą veiklai realiame gyvenime remti
31. Skatinti bendrai parengti gaires tėvams
32. Užtikrinti, kad tėvai ir globėjai būtų nuolat remiami pažangiausiomis ir naujausiomis kontrolės ir priežiūros priemonėmis
33. Užtikrinti pakankamą viešąjį finansavimą ir bendrus standartus pilietinės visuomenės organizacijoms ir tarpusavio konsultavimui

34. Sudaryti sąlygas sveikatos priežiūros sistemoje diagnozuoti ir gydyti priklausomybę ir kitus psichikos sveikatos sutrikimus, susijusius su naudojimusi socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis paslaugomis
35. Remti mokytojų mokymą, kad jie galėtų apimti skaitmeninį raštingumą ir gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir įtraukti tėvus
36. Skatinti didinti raštingumą DI srityje kaip neatsiejamą skaitmeninio švietimo dalį
37. Mokyklos turėtų suteikti struktūrizuotų galimybių gerinti psichikos sveikatą ir skaitmeninę gerovę
38. Švietimo priemonėse ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas pažeidžiamoms grupėms
39. Investuoti į saugią, prevencinę, tvirtą ir patikimą skaitmeninę švietimo infrastruktūrą

Galinės išnašos. Įžanga

ⁱ Europos Komisija (2026). [Skaitmeninis dešimtmetis. „Eurobarometro“ ataskaita, 2026 m. vasario–kovo mėn.](#)

ⁱⁱ Europos Sąjungos Tarybai pirmininkaujanti Danija (2026 m.). [Jutlandijos deklaracija.Saugaus interneto pasaulio nepilnamečiams kūrimas.](#)

ⁱⁱⁱ Europos Parlamentas (2025). [Nepilnamečių apsauga internete. 2025 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl nepilnamečių apsaugos internete \(2025/2060\(INI\)\).](#)

^{iv} Europos Vadovų Taryba (2026). [Europos Vadovų Tarybos išvados](#), 2026 m. kovo 19 d.

^v G7 (2026). [Vadovų raginimas sukurti saugesnę skaitmeninę erdvę nepilnamečiams.](#)

^{vi} Filadelfijos vaikų ligoninė (2026). [„Age Limits Alone Wont Fix Smartphone Risks“](#) („Vien amžiaus apribojimai nepašalins su išmaniaisiais telefonais susijusių pavojų“), Filadelfijos vaikų ligoninės tyrimas. Žiūrėta 2026 m. liepos 12 d.